

Розділ VIII

ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ТА ПОРІВНЯЛЬНОГО ПРАВознавства

DOI: 10.33663/0869-2491-2026-37-660-676

УДК 341.171

Л. Г. ФАЛАЛЄЄВА,

доктор юридичних наук, професор*

ORCID: 0000-0001-6089-2459

В. М. БЕСЧАСТНИЙ,

доктор юридичних наук, професор**

ORCID: 0000-0002-4650-7371

ЄВРОПЕЇЗАЦІЯ КОНСТИТУЦІЙ: ДОСВІД ДЕРЖАВ – ЧЛЕНІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В КОНТЕКСТІ КАНДИДАТСЬКОГО СТАТУСУ УКРАЇНИ

Статтю підготовлено у рамках реалізації грантового проєкту ЄС «EU Law Postgraduate Studies (EULPS)» № 101126964 – EULPS–ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH. Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the authors only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Дослідження присвячене аналізу досвіду європеїзації основних законів держав – членів Європейського Союзу в контексті набуття Україною статусу країни-кандидата на вступ до цього інтеграційного об'єднання. Висвітлені сучасні підходи, теоретичні розбіжності та наявні практики у сфері європеїзації конституцій, що віддзеркалюють особливості реалізації європейської інтеграції. Особливу увагу приділено перспективам внесення змін до Конституції України, зумовленим процесом євроінтеграції держави.

* **Falalieieva Liudmyla**, Doctor of Law, Full Professor

** **Beschastnyy Victor**, Doctor of Law, Full Professor

Ключові слова: Конституція України, Європейський Союз, право ЄС, установчі договори ЄС, європейська інтеграція, європеїзація конституцій, країна-кандидат.

Falalieieva Liudmyla, Beschastnyy Victor. The Europeanization of constitutions: experience of European Union Member States in the context of Ukraine's candidate status

The study is devoted to analysing the experience of Europeanization of the supreme laws of European Union Member States in the context of Ukraine's acquisition of candidate country status for accession to this integration association. It highlights contemporary approaches, theoretical differences, and existing practices in the field of Europeanization of constitutions, reflecting the peculiarities of European integration. Particular attention is paid to the prospects for amendments to the Constitution of Ukraine caused by the process of European integration of the state.

Keywords: Constitution of Ukraine, European Union, EU law, EU founding treaties, European integration, Europeanization of constitutions, candidate country.

Постановка проблеми. У процесі реалізації європейської інтеграції національні конституції країн-кандидатів відіграють ключову роль у забезпеченні відповідності внутрішнього правопорядку цих держав праву Європейського Союзу (далі – ЄС), критеріям набуття членства в ЄС, позаяк вони вже не можуть залишатися осторонь, бути відокремленими від правових впливів інтеграційного об'єднання. Національні конституції зберігають фундаментальне значення для легітимації членства в ЄС, «де правові системи взаємопроникні, а юрисдикції – взаємозалежні»¹. Звісно, «...зобов'язання покладаються на державу як таку, але це не означає, що національні конституції не мають значення для ЄС та права ЄС. Навпаки: національні конституції продовжують мати... дуже велике значення, також із європейської точки зору. Національні конституції є основою установчих договорів ЄС, які повинні бути ратифіковані відповідно до національних конституційних вимог (ст. 48 Договору про Європейський Союз у редакції Лісабонського договору). Таким чином, вони надають легітимності установчим договорам ЄС та ЄС»² як інтеграційному об'єднанню *sui generis*.

У контексті викладеного парадигмальне значення має закріплення у чинній Конституції України припису, згідно з яким зовнішньополітична діяльність держави спрямовується на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загальноvizнаними принципами і нормами міжнародного права (ст. 18)³, яке впорядковує міжнародні відносини, становлячи стрижень міжнародного правопорядку. Безумовно, важливу роль у збереженні міжнародного правопорядку відіграє ЄС, що, *inter alia*, активно розвиває Спільну зовнішню та безпекову політику, Спільну безпекову та оборонну політику, тому вступ до цього інтеграційного об'єднання за реалій сьогодення набуває для України особливого значення. Наведене

зумовлює необхідність виявлення допустимих моделей «європеїзації» Конституції України з урахуванням досвіду в цій сфері держав – членів ЄС.

Огляд літератури. Вітчизняна юридична наука, передусім українська доктрина міжнародного та конституційного права, вже вивчає окреслену проблематику, відповідні дослідження можуть стати теоретико-методологічним підґрунтям наступних конституційних змін і доповнень, яких можна було уникнути за наявності методологічної бази розроблення та розвитку Основного Закону, належного наукового обґрунтування, виваженої і збалансованої концепції його оновлення, комплексного й системного підходу до укорінення національних паростків концептуального конституційного законотворення⁴. В українській доктрині міжнародного та конституційного права цій тематиці приділяється все більше уваги. Зокрема, сучасний український конституціоналізм в умовах європеїзації вітчизняного права аналізують Д. Белов і М. Белова⁵; особливості європеїзації судової системи як складової євроінтеграції України висвітлює Р. Петров⁶; Я. Гудов⁷ вивчає європеїзацію українського права в цілому; питання європейської інтеграції України в світі лі конституційного права розглядаються у працях Я. Бобко⁸; В. Гедульянов⁹ висвітлює специфіку європеїзації правового регулювання створення та діяльності представницьких органів місцевого самоврядування в Україні в умовах сучасної конституційної реформи; Б. Стрілець¹⁰ і С. Птуха¹¹ аналізують теоретико-правові підходи стосовно узгодження законодавства України з *acquis* ЄС; внесок Ради Європи в процес європейської інтеграції та європеїзації досліджує В. Кузьма¹².

З-поміж зарубіжних дослідників європеїзації конституцій варто виокремити таких науковців, як: М. Клаес¹³, С. Кейл та Д. Ніколіч¹⁴, В. Сержанова¹⁵, М.-Л. Періс¹⁶, А. Ворпсі¹⁷, А. Кустра¹⁸, К. Кос¹⁹, К. Ватовець та С. Летнар Черніч²⁰, Ж. Врабіє²¹ та ін. Праці цих вчених переважно фокусуються на концептуалізації європеїзації та конституційно-правових аспектах її реалізації.

Однак комплексного аналізу досвіду європеїзації конституцій держав – членів ЄС і необхідності його врахування з огляду на кандидатський статус України в науковій літературі не здійснювалося. Викладене визначає **мету дослідження**, його теоретико-методологічне підґрунтя, підкреслює актуальність і важливість системного аналізу обраної проблематики, що набуває практичної значущості.

Виклад основного матеріалу. В умовах розв'язаного російською федерацією на теренах України міжнародного збройного конфлікту та зумовлених ним новітніх безпекових викликів, глобальних загроз і геополітичних реалій ще більш очевидно: національні інтереси і безпека України тісно пов'язані з практичною реалізацією європейської інтеграції, що має багатовимірне й багаторівневе теоретико-прикладне значення як для збереження та зміцнення української державності, вітчизняних державотворчого і правотворчого процесів, так і для відтвореної у реаліях сьогодення європейської архітектури

колективної безпеки, вплетені у структуру загальної безпеки з дотриманням принципу неподільності міжнародної безпеки²².

Конституцію України оновлено, зокрема, положеннями про європейську інтеграцію держави, згідно із Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)» від 7 лютого 2019 року № 2680-VIII²³, що набрав чинності 21 лютого 2019 року. Принципово важливим виявилось не лише дотримання науково обгрунтованого й системно впорядкованого підходів до удосконалення тексту чинної Конституції України, отже, і правової системи держави, а також своєчасне уточнення основних засад і пріоритетних напрямів зовнішньої політики, комплексне визначення наявного рівня правового забезпечення європейського вибору²⁴ і пов'язаних із ним внутрішніх змін.

На особливу увагу заслуговує підкріплення практикою реалізації визначеної у Конституції європейської інтеграції України в аспекті стратегічного курсу на набуття повноправного членства в ЄС (п. 5 ч. 1 ст. 85), враховуючи його ціннісні орієнтації відповідно до ст. 2 Договору про Європейський Союз у редакції Лісабонського договору 2007 року, що є осердям спільних цінностей України – ЄС, закріплених в Угоді про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, 2014 року. Концептуальне значення у цій площині має положення останньої щодо необхідності консолідації внутрішніх політичних реформ (п. 2е ст. 4)²⁵, тобто створення максимально сприятливих внутрішньодержавних умов для успішної реалізації європейської інтеграції, належного й своєчасного виконання зобов'язань перед ЄС, зокрема за Угодою про асоціацію Україна – ЄС 2014 року, у такий спосіб поглиблюючи й пришвидшуючи інтеграційну взаємодію²⁶. При цьому належне і своєчасне впровадження важливих реформ за визначеними ЄС щодо України пріоритетними напрямками, а також адаптація до права ЄС законодавства України і практики його застосування, виконання Копенгагенських та інших критеріїв набуття членства в ЄС²⁷, є ключовими інструментами, від реалізації яких узалежнені євроінтеграційні перспективи України²⁸, їхня динаміка.

Сам факт закріплення на рівні Основного Закону наведеного вище положення давав підстави для висновку про довгострокову перспективу досягнення цієї мети, необхідність удосконалення правових механізмів і юридичних процедур, осмислюючи краший досвід і повсякденні практики інших європейських держав, з метою забезпечення реального євроінтеграційного поступу України²⁹. Важливе значення для зазначеного поступу має вивчення досвіду відповідних конституційних змін держав – членів ЄС, які теж свого часу забезпечували європеїзацію їхніх основних законів.

Хорватія у процесі підготовки до вступу в ЄС внесла низку змін до тексту Конституції, які прямо враховують унікальність інституційно-правового механізму інтеграційного об'єднання. Так, у ст. 2 Конституції Республіки Хорватія в редакції 1997 року закріплено: «Республіка Хорватія вступає в союзи з іншими державами, зберігаючи за собою суверенне право вирішувати питання передання їм повноважень та право вільно виходити з них»³⁰. Це положення відображає гнучке бачення інтеграційних процесів, у якому участь в інтеграційному об'єднанні не нівелює національних інтересів. Невдовзі, у межах підготовки до повноправного, як єдино можливого, членства в ЄС, було внесено зміни до ст. 9 Конституції, згідно з якими: «Громадянин Республіки Хорватія не може бути висланий з Республіки Хорватія, а також не може бути позбавлений громадянства, а також не може бути екстрадований іншій державі, крім випадків, коли рішення про екстрадицію або видачу, ухвалене відповідно до міжнародного договору або *acquis* Європейського Союзу, має бути виконане»³¹. Ці положення набрали чинності з дня вступу Республіки Хорватія до ЄС, тобто з 1 липня 2013 року.

Чеська Республіка, що вступила до ЄС 1 травня 2004 року, закріпила конституційні зміни, які мали іншу логіку – інституційну. Як стверджують Л. Тіхі й Т. Думбровський, «на відміну від конституцій інших держав-членів, чеська поправка щодо ЄС не згадує його як такого. На момент її ухвалення Чеська Республіка перебувала в процесі ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду, який вона підписала у 1999 році. Наслідки вступу до ЄС та ратифікації Римського статуту для чеського суверенітету вважалися настільки серйозними, що конституційні положення стосовно співвідношення міжнародного та національного права були визнані такими, що не відповідають вимогам часу. У зв'язку з цим актуалізувалась необхідність запровадження спеціального положення про вступ до такого типу міжнародних організацій»³², передусім ЄС як інтеграційного об'єднання.

Зрештою, окреслена потреба була реалізована через доповнення Конституції статтями 10a і 10b. У ст. 10 міститься такий припис: «Опубліковані міжнародні договори, ратифіковані Парламентом, і на підставі яких Чеська Республіка взяла на себе зобов'язання, є складовою частиною її правового порядку; якщо міжнародний договір відрізняється від закону, застосовується міжнародний договір»³³. Стаття 10a прямо дозволяє передавати суверенні повноваження: «(1) На підставі міжнародних договорів деякі повноваження органів влади Чеської Республіки можуть бути передані міжнародній організації чи інституції. (2) Для ратифікації міжнародного договору, зазначеного в пункті 1, необхідна згода Парламенту, якщо конституційний закон не встановлює, що для ратифікації необхідна згода, надана на референдумі»³⁴. Водночас ст. 10b забезпечує парламентський контроль: «(1) Уряд регулярно та завчасно інформує Парламент про питання, пов'язані із зобов'язаннями, що виникають у зв'язку з членством Чеської Республіки в міжнародних орга-

нізаціях чи інституціях, вказаних у статті 10а. (2) Палати Парламенту висловлюють свою думку щодо рішень, що готуються такою міжнародною організацією чи інституцією, у порядку, встановленому їхніми правилами процедури»³⁵. Важливо, що додатково була змінена ст. 87, відповідно до ч. 2 якої Конституційному суду Чеської Республіки було надано повноваження вирішувати питання, приймати рішення про відповідність міжнародного договору статтям 10а і 49, а також конституційному порядку до ратифікації цього міжнародного договору³⁶. Примітно, що «до ухвалення рішення Конституційним Судом такий міжнародний договір не може бути ратифікований» (ч. 2 ст. 87 Конституції Чеської Республіки)³⁷.

Конституція Республіки Польща не містить прямих згадок про ЄС, його інституції чи право. Проте вона опосередковано дозволяє членство в ЄС через ст. 90, яка встановлює: «1. Республіка Польща на підставі міжнародного договору може передати міжнародній організації або міжнародній інституції повноваження органів державної влади з деяких питань. 2. Закон про надання згоди на ратифікацію міжнародного договору, визначеного у частині 1, ухвалюється Сеймом більшістю у дві третини голосів за присутності не менше половини загальної кількості депутатів, а також Сенатом більшістю у дві третини голосів за присутності не менше половини від загальної кількості сенаторів. 3. Рішення про надання згоди на ратифікацію такого договору може бути ухвалене на загальнопольському референдумі відповідно до припису статті 125»³⁸. Отже, членство в ЄС було забезпечено без радикального перегляду тексту Конституції Республіки Польща, але за рахунок високого рівня легітимачії передання частини суверенних повноважень. Власне «судова європеїзація» («проєвропейське тлумачення») Конституції є наразі основним способом, за допомогою якого Польща приводить свої конституційні норми у відповідність до вимог права ЄС. Масштаби цього явища значною мірою пов'язані з жорсткою процедурою внесення змін до Конституції Республіки Польща. За окреслених обставин ухвалення так званих «тихих змін» конституційних норм є простішим і швидшим способом реагування на проблеми, пов'язані з членством Польщі в ЄС³⁹, із практичною реалізацією цього правового статусу.

Що стосується примату права ЄС, Конституція забезпечує основу для визнання його в словенській правовій системі, визначаючи, що правові акти та рішення, ухвалені в міжнародних організаціях, яким Словенія передала частину своїх суверенних прав (у даному випадку ЄС), повинні застосовуватися в державі відповідно до правових норм цих організацій⁴⁰. Вступивши до ЄС, Словенія передала йому частину своїх суверенних прав на підставі ст. 3а Конституції Республіки Словенія.

У вищезгаданій ст. 3а, серед іншого, міститься припис: «Відповідно до договору, ратифікованого Національною асамблеєю більшістю у дві третини голосів усіх депутатів, Словенія може передати частину своїх суверенних прав міжнародним організаціям, заснованим на повазі до прав людини та

основоположних свобод, демократії та принципів верховенства права, а також може укласти оборонний союз з державами, які поважають ці цінності... Правові акти та рішення, ухвалені в рамках міжнародних організацій, яким Словенія передала частину своїх суверенних прав, застосовуються в Словенії відповідно до правового регулювання цих організацій»⁴¹. У словенській правовій системі ця конституційна норма теж має значення для визначення статусу права ЄС, встановлюючи, що правові акти та рішення, ухвалені в рамках ЄС, застосовуються в Словенії відповідно до правового регулювання ЄС. Як стверджує Конституційний Суд Республіки Словенія, а також це підкреслюється в доктрині, зазначена конституційна норма становить внутрішню конституційну правову основу, на підставі якої всі державні органи, включаючи Конституційний Суд, при здійсненні своїх повноважень повинні застосовувати право ЄС⁴².

Конституційний Суд Республіки Словенія неодноразово наголошував: «Дія права ЄС у внутрішньому правовому порядку залежить від правил, що регулюють функціонування ЄС на даний момент. Це стосується базових принципів права ЄС, які закріплені в Договорі про Європейський Союз та Договорі про функціонування Європейського Союзу або які Суд ЄС розробив у своїй судовій практиці. Згідно з третім абзацом статті 3а Конституції, базові принципи, що визначають взаємовідносини між внутрішнім правом та правом ЄС, є водночас і внутрішніми конституційними принципами, які мають таку саму обов'язкову силу, як і Конституція»⁴³. При цьому словенські науковці К. Ватовець і Є. Летнар Черніч зауважують, що після вступу Словенії до ЄС у травні 2004 року, і особливо протягом останніх років, Конституційний Суд Республіки Словенія все частіше застосовує право ЄС. У кількох випадках право ЄС також було вирішальним чинником при винесенні рішень та обґрунтуванні юридичних позицій цього органу конституційної юрисдикції. Хоча Конституційний Суд часто посиляється у своїх рішеннях на право ЄС, базує на ньому свої рішення, залишаються деякі невизначеності щодо застосування Хартії Європейського Союзу про основоположні права, а прямі звернення до Суду ЄС через преюдиційні запити ще є рідкісними⁴⁴.

Відтак Конституційний Суд Республіки Словенія, наголошуючи на тому, що базові принципи, які визначають взаємовідносини між внутрішнім правом і правом ЄС, є водночас і внутрішніми конституційними принципами, фактично визнає право ЄС частиною конституційного порядку Словенії. Це забезпечує стабільну імплементацію *acquis* та запобігає виникненню колізій між національним правом і правом ЄС. Втім, попри активне посилення на право ЄС, залишаються дискусійними питання застосування Хартії Європейського Союзу про основоположні права та взаємодії з Судом ЄС через преюдиційні запити, що демонструє тривалу еволюцію словенської конституційної практики у сфері європейської інтеграції.

Згідно з положеннями ст. 148 «Інтеграція в Європейський Союз» Конституції Румунії (відповідні зміни були внесені у 2003 р.⁴⁵) приєднання держави до установчих договорів ЄС з метою передання певних повноважень його інституціям, а також спільного з іншими державами-членами здійснення повноважень, передбачених цими договорами, здійснюється на підставі закону, ухваленого на спільному засіданні Палати депутатів Сенату більшістю у дві третини голосів депутатів і сенаторів (п. 1). У результаті приєднання, положення установчих договорів ЄС, а також інші його обов'язкові норми мають пріоритет над такими, що їм суперечать, положеннями національного законодавства відповідно до акта про приєднання (п. 2). Приписи пунктів 1 і 2 застосовуються з відповідними змінами й до приєднання до актів, що переглядають установчі договори ЄС (п. 3). Парламент, Президент Румунії, Уряд і судова влада гарантують виконання зобов'язань, що випливають із акта про приєднання та з положень пункту 2 (п. 4). Уряд передає до обох палат Парламенту проекти обов'язкових актів до того, як вони будуть подані на затвердження до інституцій ЄС (п. 5)⁴⁶. Отже, у румунському правовому порядку співвідношення між національним законодавством і правом ЄС регулюється спеціальними положеннями ст. 148 Конституції Румунії. Це також було визнано Конституційним судом Румунії у рішенні № 127/06.03.2019, в якому, зокрема, підкреслюється: «Стосовно критики зовнішньої неконституційності, пов'язаної з порушенням процедури ухвалення приписів ст. 11 ч. (1) і (2) критикованого закону, а також ст. 148 ч. (2) і (4) Конституції, слід зазначити, що ці конституційні приписи закріплюють принцип добросовісності румунської держави щодо дотримання зобов'язань, покладених на неї договорами, стороною яких вона є, імплементації договорів, ратифікованих Парламентом,... і відповідно пріоритету європейського права (права ЄС. – Авт.) над положеннями внутрішнього законодавства, що йому суперечать» (п. 67 рішення)⁴⁷.

З приписів Конституції Румунії вбачається, що: 1) Конституція має верховенство в румунському правовому порядку; 2) право ЄС має примат над національним правом, якщо приписи національного права суперечать приписам права ЄС, без зазначення категорій національних нормативних актів, які включені до національного права і які не повинні застосовуватись, якщо вони суперечать праву ЄС; 3) право ЄС може застосовуватись Конституційним судом Румунії в контексті контролю конституційності як правова підстава для конституційного контролю національного законодавства, якщо норми права ЄС є достатньо чіткими, зрозумілими й безумовними, а також мають конституційне значення⁴⁸.

У контексті активізації євроінтеграційних процесів корисним для України є досвід європеїзації конституцій інших країн – кандидатів на вступ до ЄС. Так, у жовтні 2012 року Європейська Комісія рекомендувала надати Албанії статус кандидата на вступ до ЄС за умови виконання ключових заходів у сфері реформи судової та державної адміністрації, а також перегляду регла-

менту парламенту. В червні 2014 року Європейська Рада надала Албанії статус кандидата на вступ до ЄС⁴⁹. Показово, що в Угоді про стабілізацію та асоціацію ЄС з Албанією 2009 року⁵⁰, так само як і у відповідних угодах ЄС із державами західнобалканського регіону, прямо вказується перспектива кандидатства / членства в інтеграційному об'єднанні, на відміну від Угоди про асоціацію з Україною⁵¹.

Згідно зі ст. 122 Конституції Республіки Албанія кожна ратифікована міжнародна угода стає частиною внутрішньої правової системи після її публікації в Офіційному віснику Республіки Албанія. Угода набирає чинності негайно, за винятком тих випадків, коли її виконання потребує ухвалення закону. Зміна, доповнення та скасування законів, схвалених більшістю всіх членів Кувенду (Асамблеї) на виконання ратифікації міжнародних угод, здійснюється простою більшістю (ч. 1). Міжнародна угода, ратифікована відповідно до закону, має верховенство над внутрішнім законодавством, яке їй суперечить (ч. 2). Норми міжнародних організацій мають верховенство над правом держави у разі конфлікту, якщо угода, ратифікована Республікою Албанія для її участі у цій організації, передбачає чітке й негайне виконання ухвалених останньою норм (ч. 3)⁵².

Згідно з приписами ст. 123 Основного Закону Республіка Албанія на основі міжнародних угод передає міжнародним організаціям суверенні права з певних питань (ч. 1). Закон про ратифікацію міжнародної угоди, як це визначено частиною 1 цієї статті, приймається більшістю голосів усіх членів Кувенду (Асамблеї) (ч. 2). Кувенд (Асамблея) може вирішити, що ратифікація такої угоди здійснюється шляхом референдуму (ч. 3)⁵³. Професор А. Ворпісі стверджує, що на основі таких національних конституційних приписів (ст. 123 Конституції) може бути налагоджений діалог між Судом ЄС і Конституційним Судом Республіки Албанія, а також судами загальної юрисдикції, і цей діалог дасть можливість адаптувати національну правову систему до зростаючих вимог права ЄС⁵⁴. Отже, конституційна модель Албанії демонструє високий рівень відкритості до імплементації норм права ЄС, завдяки прямому визнанню верховенства міжнародних договорів над національним законодавством і норм міжнародних організацій над правом держави (ст. 122 Конституції). Механізм передання частини суверенних прав (ст. 123) чітко врегульований на рівні Основного Закону, це дає можливість передбачувано й послідовно реалізувати євроінтеграційний вибір. Викладені приписи, поступова європеїзація, супроводжувана докорінною трансформацією албанської правової системи, створюють передумови для предметного діалогу з ЄС, що є запорукою успішної реалізації євроінтеграційних прагнень держави.

Висновки. У світлі кандидатського статусу України, аналіз наведеного досвіду дає змогу зробити висновки, що не існує уніфікованої моделі європеїзації національних конституцій. Вибір між включенням норм стосовно *acquis* до тексту Конституції (як у Хорватії), запровадженням спеціальних

механізмів контролю та передання частини повноважень (як у Чехії та Румунії) або конституційне закріплення без згадки безпосередньо ЄС за умов жорсткої процедурної легітимації передання деяких суверенних повноважень (як у Словенії та Польщі) залежить від політичного контексту, конституційної традиції, концептуальних підходів та рівня інституційної стабільності держави.

Суд ЄС послідовно зміцнює юридичні позиції щодо принципів автономії та примату права ЄС, зростає його роль у формуванні та утвердженні європейської конституційної традиції через механізм преюдиційних висновків. З огляду на особливості правової природи інтеграційного об'єднання і перспективи набуття членства, для України важливим є не лише конституційне закріплення співвідношення національного права та права ЄС (зважаючи на запроваджені Судом ЄС принципи прямої дії (англ. *direct effect*) та примату (англ. *primacy*) права ЄС⁵⁵ над внутрішнім правом держав-членів на умовах, визначених усталеною судовою практикою Суду ЄС задля забезпечення цілісності та функціональності правового порядку ЄС, стабільного та ефективного функціонування інтеграційного об'єднання), а й нормативне оформлення передання частини суверенних повноважень на наднаціональний рівень, внесення змін і доповнень, пов'язаних із громадянством ЄС тощо. Відтак, не заперечуючи конституційної ідентичності, європейська інтеграція ставить перед Україною нові завдання, від реалізації яких узалежнена динаміка євроінтеграційного поступу держави як одного з пріоритетних напрямів її зовнішньополітичної діяльності.

1. Водянінков О. Право Європейського Союзу як мірило конституційного контролю. *Конституція України та європейські цінності: виклики євроінтеграційного процесу: збірник матеріалів і тез міжнародної конференції з нагоди 28-ї річниці Конституції України (м. Київ, 28 черв. 2024 р.)*. Київ: ВАІТЕ, 2024. С. 147. 2. Claes M. The Europeanisation of National Constitutions in the Constitutionalisation of Europe: Some Observations against the Background of the Constitutional Experience of the EU-15. *Croatian Yearbook of European Law and Policy*. 2007. Vol. 3 No. 1. P. 3. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/44755> (дата звернення: 30.06.2025). 3. Конституція України 254к/96-ВР у редакції Закону України від 07 лютого 2019 р. № 2680-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 25.06.2025). 4. Фалалєєва Л. Г. Набуття Україною в умовах воєнного стану статусу країни-кандидата на вступ до Європейського Союзу. *Український конституціоналізм в умовах воєнного стану: виклики, проблеми та шляхи їх подолання: матеріали наук.-практ. конф.; Ін-т законодавства Верховної Ради України (м. Київ, 23 черв. 2022 р.)*. Київ: Вид-во Людмила, 2022. С. 8. 5. Белов Д. М., Белова М. В. Сучасний конституціоналізм України в умовах європеїзації вітчизняного права. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 5. С. 46–49. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.05.7>. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/270226> (дата звернення: 30.06.2025). 6. Петров Р. А. Європеїзація української судової системи як складова євроінтеграційної політики України. *Право України*. 2012. № 1/2. С. 300–306. 7. Гудов Я. Європеїзація українського права як чинник світо-

вого розвитку. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2010. Випуск 83. С. 87–91. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Yur_2010_83_28 (дата звернення: 30.06.2025). 8. Бобко М. Європейська інтеграція України в світлі конституційного права. *Український часопис конституційного права*. 2023. № 2(27). С. 61–68. DOI: <https://doi.org/10.30970/jcl.2.2023.6>. URL: <https://www.constjournal.com/pub/2-2023/yevropeiska-intehratsiia-ukrainy-svitli-konstytutsiinohoprava/> (дата звернення: 29.06.2025). 9. Гедульянов В. Європеїзація як основний напрям подальшого удосконалення правового регулювання створення та діяльності представницьких органів місцевого самоврядування в Україні в умовах сучасної конституційної реформи. *Juris Europensis Scientia*. 2025. № 1. С. 18–22. 10. Стрілець Б. В. Правове регулювання інвестиційної діяльності в Європейському Союзі: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11. Київ: Ін-т законодавства Верховної Ради України, 2020. С. 163. 11. Фалалєєва Л. Г., Птуха С. С. Еволюція критеріїв набуття членства в Європейському Союзі: юридичні, аксіологічні та телеологічні доміканти. *Правова держава: Щорічник наукових праць Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України*. Вип. 36. Київ, 2025. С. 619. DOI: 10.33663/0869-2491-2025-36-614-628. URL: <https://pravova-derzhava.org/law-state-issue-36-2025> (дата звернення: 27.09.2025). 12. Кузьма В. Право Ради Європи: навч. посіб. / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Харків: Право, 2024. С. 55–58. 13. Claes M. Op. cit. P. 1–38. 14. Keil S., Nikolić D. *The Europeanization of National Constitutions in South East Europe*. Southeastern Europe. 2014. Vol. 38. № 1. P. 87–111. DOI: <https://doi.org/10.1163/18763332-03801004>. URL: https://brill.com/view/journals/seeu/38/1/article-p87_4.xml (дата звернення: 29.06.2025). 15. Serzhanova V. Europeanization of Basic Laws, Constitution of the Republic of Poland. In: Cremades, J., Hermida, C. (eds). *Encyclopedia of Contemporary Constitutionalism*. Springer, Cham. First Online: 26 May 2021. P. 1–13. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-319-31739-7_73-1. URL: https://link.springer.com/rwe/10.1007/978-3-319-31739-7_73-1 (дата звернення: 30.06.2025). 16. Paris M.-L. Europeanization and Constitutionalization: The Challenging Impact of a Double Transformative Process on French Law. *Yearbook of European Law*. 2010. P. 21–64. URL: <https://researchrepository.ucd.ie/rest/bitstreams/16096/retrieve> (дата звернення: 31.08.2025). 17. Vorpsi A. The Europeanization of Albanian Constitutional Law. In: *Limitations of National Sovereignty through European Integration*. Ed. by R. Arnold. *Ius Gentium: Comparative Perspectives on Law and Justice*. Vol. 51. Dordrecht: Springer, 2016. P. 165–181. DOI: https://doi.org/10.1007/978-94-017-7471-0_10. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-94-017-7471-0_10 (дата звернення: 30.06.2025). 18. Kustra A. The Polish Constitutional Tribunal and the Judicial Europeanization of the Constitution. *Polish Yearbook of International Law*. 2015. Vol. 35. P. 193–216. URL: <https://ssrn.com/abstract=2811955> (дата звернення: 29.06.2025). 19. Kos K. Theories and Limitations of EU-Friendly Interpretation of the Polish Constitution. *Polish Review of International and European Law*. 2023. Vol. 12. Issue 1. P. 47–58. URL: <https://czasopisma.uksw.edu.pl/index.php/priel/article/download/12539/11534/26082> (дата звернення: 30.06.2025). 20. Vatovec K., Letnar Čermić J. The Slovenian Constitutional Court and EU Law: Some Aspects and Future Challenges. *European Studies – the Review of European Law, Economics and Politics*. 2023. Vol. 10. Issue 2. Wolters Kluwer. P. 50–77. DOI: <https://sciendo.com/article/10.2478/eustu-2023-0012> (дата звернення: 30.06.2025). 21. Vrabie G. The Europeanization of Romanian Constitutional Law Following the Accession to the European Union. *Buletin Științific – Scientific Bulletin*. 2011. Vol. 20. P. 11–17. URL: <https://ideas.repec.org/a/lum/rev5r/v20y2011ip11-17.html> (дата звернення: 30.06.2025). 22. Фалалєєва Л. Г. Цит. праця.

- С. 7. **23.** Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору): Закон України від 07 лютого 2019 р. № 2680-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19> (дата звернення: 28.06.2025). **24.** Фалалєєва Л. Г. Цит. праця. С. 8. **25.** Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. *Official Journal of the European Union*. L 161/3. 29.05.2014. URL: https://publications.europa.eu/resource/cellar/508a06a1-eb83-11ee-8e14-01aa75ed71a1.0006.02/DOC_1 (дата звернення: 28.06.2025). **26.** Фалалєєва Л. Г. Цит. праця. С. 9. **27.** Див.: Фалалєєва Л. Г. Копенгагенські критерії набуття членства в Європейському Союзі. *Енциклопедія міжнародного права: у 3 т.* / редкол.: Ю. С. Шемшученко, В. Н. Денисов (співголови) та ін.; Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України. Київ: Академперіодика, 2017. Т. 2: Е–Л. С. 778–790. **28.** Фалалєєва Л. Г. Цит. праця. С. 9. **29.** Там само. **30.** Ustav Republike Hrvatske – pročišćeni tekst. Redakcijski pročišćen tekst Ustava Republike Hrvatske, Ustavni sud Republike Hrvatske, 15. siječnja 2014. URL: <https://www.usud.hr/hr/ustav-RH> (дата звернення: 26.06.2025). **31.** Ibid. **32.** Tichy L., Dumbrovsky T. EU Integration and the Czech Constitution: Assertive Judiciary and Baffled Administration. In Stefan Griller, Monica Claes, and Lina Papadopoulou (eds) *Member States' Constitutions and EU Integration*, Hart: Oxford 2019. P. 10. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2615617. (дата звернення: 26.06.2025). **33.** Ústavní zákon, kterým se mění ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-395>. (дата звернення: 26.06.2025). **34.** Ibid. **35.** Ibid. **36.** Tichy L., Dumbrovsky T. EU Integration and the Czech Constitution: Assertive Judiciary and Baffled Administration. In Stefan Griller, Monica Claes, and Lina Papadopoulou (eds) *Member States' Constitutions and EU Integration*, Hart: Oxford 2019. P. 11. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2615617. (дата звернення: 26.06.2025). **37.** Ústavní zákon, kterým se mění ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-395>. (дата звернення: 26.06.2025). **38.** The Constitution of the Republic of Poland of 2nd April, 1997. As published in Dziennik Ustaw No. 78, item 483. URL: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/kon1.htm> (дата звернення: 26.06.2025). **39.** Kustra A. The Polish Constitutional Tribunal and the Judicial Europeanization of the Constitution. *Polish Yearbook of International Law*. 2015. Vol. 35. P. 194, 214. URL: <https://ssrn.com/abstract=2811955> (дата звернення: 29.06.2025). **40.** National legislation. Slovenia. European e-Justice Portal. Last update: 20 July 2020. URL: https://e-justice.europa.eu/topics/legislation-and-case-law/national-legislation/si_en (дата звернення: 01.07.2025). **41.** The Constitution of the Republic of Slovenia. Human Rights Ombudsman of the Republic of Slovenia. URL: <https://www.varuh-rs.si/en/about-us/legal-framework/the-constitution-of-the-republic-of-slovenia/> (дата звернення: 26.06.2025). **42.** Vatovec K., Letnar Čerňič J. The Slovenian Constitutional Court and EU Law: Some Aspects and Future Challenges. *European Studies – the Review of European Law, Economics and Politics*. 2023. Vol. 10. Issue 2. Wolters Kluwer. P. 53. DOI: <https://sciendo.com/article/10.2478/eustu-2023-0012> (дата звернення: 30.06.2025). **43.** Op. cit. **44.** Ibid. P. 50. **45.** Dumbrava H. The effects of Constitutional Court Judgments in the context of EU integration: the case of Romania as an EU Member State. *ERA Forum*. 2024. Vol. 25. P. 70. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12027-024-00794-9>. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s12027-024-00794-9> (дата звернення: 26.06.2025). **46.** Constitution of Romania. President of

Romania. URL: <https://www.presidency.ro/en/the-constitution-of-romania> (дата звернення: 26.06.2025). 47. Decizia nr. 127 din 6 martie 2019 referitoare la obiecția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 5 alin. (7), art. 29 alin. (2) și art. 41 alin. (3) din Legea bugetului de stat pe anul 2019, precum și ale legii în ansamblul său. Portal Legislativ. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/211744> (дата звернення: 26.06.2025). 48. Vrabie M. The relationship between EU law and Romanian Constitution. Recent developments in the case-law of the Romanian Constitutional Court. NISPAcee e-Proceedings. 2022. P. 5. URL: https://www.nispa.org/files/conferences/2022/e-proceedings/system_files/papers/202206291626350.Final%20Paper_Mihaela%20Vrabie_30.05.2022.pdf (дата звернення: 26.06.2025). 49. Albania. Enlargement and Eastern Neighbourhood. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/albania_en (дата звернення: 26.06.2025). 50. Stabilisation and Association Agreement between the European Communities and their Member States, of the one part, and the Republic of Albania, of the other part – Protocols – Declarations. *Official Journal of the European Union*. L 107. 28.04.2009. P. 166–502. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A22009A0428%2802%29> (дата звернення: 26.06.2025). 51. Стрілець Б. В. Угода про асоціацію між Україною та ЄС і угоди про стабілізацію та асоціацію між ЄС та третіми країнами. *Традиції та інновації розвитку приватного права в Україні: освітній вимір: Матеріали IX всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Полтава, 5 червня 2020 р.)*. Полтава: ПУЕТ, 2020. С. 19–20. URL: <http://dSPACE.puet.edu.ua/bitstream/123456789/10455/1/%D0%91.%20%D0%92.%20%D0%A1%D1%82%D1%80%D1%96%D0%BB%D0%B5%D1%86%D1%8C.pdf> (дата звернення: 26.06.2025). 52. Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë. Ligji nr. 8417, datë 22.11.1998. URL: <https://president.al/wp-content/uploads/2023/09/kushtetuta.pdf> (дата звернення: 26.06.2025). 53. Ibid. 54. Vorpsi A. The Europeanization of Albanian Constitutional Law. Limitations of National Sovereignty through European Integration / ed. by R. Arnold. *Ius Gentium: Comparative Perspectives on Law and Justice*. Vol. 51. Dordrecht: Springer, 2016. P. 165–181. DOI: https://doi.org/10.1007/978-94-017-7471-0_10. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-94-017-7471-0_10 (дата звернення: 30.06.2025). 55. See: Hamul'ák O., Stehlik V. European Union constitutional law: revealing the complex constitutional system of the European Union. Olomouc: Palacký University Olomouc, 2013. P. 70–94.

References

1. Vodiannikov O. Pravo Yevropeiskoho Soiuzu yak myrlylo konstytutsiinoho kontroliu. *Konstytutsiia Ukrainy ta yevropeiski tsinnosti: vyklyky yevrointehratsiinoho protsesu: zbirnyk materialiv i tez mizhnarodnoi konferentsii z nahody 28-yi richnytsi Konstytutsii Ukrainy (m. Kyiv, 28 cherv. 2024 r.)*. Kyiv: VAITE, 2024. S. 147 (in Ukr.). 2. Claes M. The Europeanisation of National Constitutions in the Constitutionalisation of Europe: Some Observations against the Background of the Constitutional Experience of the EU-15. *Croatian Yearbook of European Law and Policy*. 2007. Vol. 3 No. 1. P. 3. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/44755> (date of access: 30.06.2025). 3. Konstytutsiia Ukrainy 254k/96-VR u redaktsiyi Zakonu Ukrainy vid 07 lyutoho 2019 r. № 2680-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 25.06.2025) (in Ukr.). 4. Falalieieva L. H. Nabuttya Ukrainoyu v umovakh voyennoho stanu statusu krayiny-kandydata na vstup do Yevropeyskoho Soyuzu. *Ukrayinskyy konstytutsionalizm v umovakh voyennoho stanu: vyklyky, problemy ta shlyakhy yikh podolannya: materialy nauk.-prakt. conf.; In-t zakonodavstva Verkhovnoyi Rady Ukrainy*

- (*m. Kyiv, 23 cherv. 2022 r.*). Kyiv: Vyd-vo Liudmyla, 2022. S. 8 (in Ukr.). **5.** Byelov D. M., Byelova M. V. Suchasnyy konstytutsionalizm Ukrainy v umovakh yevropeyzatsiyyi vitchyznyanoho prava. Analitychno-porivnyalne pravoznavstvo. 2022. № 5. S. 46–49. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.05.7> URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/270226> (data zvernennya: 30.06.2025) (in Ukr.). **6.** Petrov R. A. Yevropeyzatsiya ukrayinskoyi sudovoyi systemy yak skladova yevrointehratsiynoyi polityky Ukrainy. *Pravo Ukrainy*. 2012. № 1/2. S. 300–306 (in Ukr.). **7.** Hudov Ya. Yevropeizatsiia ukrainskoho prava yak chynnyk svitovoho rozvytku. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*. Yurydychni nauky. 2010. Vypusk 83. S. 87–91. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Yur_2010_83_28 (data zvernennia: 30.06.2025). **8.** Bobko M. Yevropeiska intehratsiia Ukrainy v svitli konstytutsiinoho prava. *Ukrainskyi chasopys konstytutsiinoho prava*. 2023. № 2(27). S. 61–68. DOI: <https://doi.org/10.30970/jcl.2.2023.6>. URL: <https://www.constjournal.com/pub/2-2023/yevropeiska-intehratsiia-ukrainy-svitli-konstytutsiinoho-prava/> (data zvernennia: 29.06.2025) (in Ukr.). **9.** Hedulianov V. Yevropeizatsiia yak osnovnyi napriam podalshoho udoskonalennia pravovoho rehuliuвання stvorennia ta diialnosti predstavnytskykh orhaniv mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini v umovakh suchasnoi konstytutsiynoi reformy. *Juris Europensis Scientia*. 2025. № 1. S. 18–22 (in Ukr.). **10.** Strilets B. V. Pravove rehuliuвання investysynoyi diialnosti v Yevropeyskomu Soyuzi: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.11. Kyiv: In-t zakonodavstva Verkhovnoyi Rady Ukrainy, 2020. S. 163 (in Ukr.). **11.** Falalieieva L. H., Ptukha S. S. Evolyutsiya kryteriyiv nabuttya chlenstva v Yevropeyskomu Soyuzi: yurydychni, aksiolohichni ta teleolohichni dominanty. *Pravova derzhava: Shchorichnyk naukovykh prats Instytutu derzhavy i prava imeni V. M. Koretskoho NAN Ukrainy*. Vypusk 36. Kyiv, 2025. S. 619. DOI: [10.33663/0869-2491-2025-36-614-628](https://doi.org/10.33663/0869-2491-2025-36-614-628). URL: <https://pravova-derzhava.org/law-state-issue-36-2025> (data zvernennya: 27.09.2025) (in Ukr.). **12.** Kuzma V. Pravo Rady Yevropy: navch. posib. / Lviv. nats. un-t im. Ivana Franka. Kharkiv: Pravo, 2024. S. 55–58 (in Ukr.). **13.** Claes M. Op. cit. P. 1–38. **14.** Keil S., Nikolić D. The Europeanization of National Constitutions in South East Europe. *Southeastern Europe*. 2014. Vol. 38. № 1. P. 87–111. DOI: <https://doi.org/10.1163/18763332-03801004>. URL: https://brill.com/view/journals/seeu/38/1/article-p87_4.xml (date of access: 29.06.2025). **15.** Serzhanova V. Europeanization of Basic Laws, Constitution of the Republic of Poland. In: Cremades, J., Hermida, C. (eds). *Encyclopedia of Contemporary Constitutionalism*. Springer, Cham. First Online: 26 May 2021. P. 1–13. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-319-31739-7_73-1. URL: https://link.springer.com/rwe/10.1007/978-3-319-31739-7_73-1 (date of access: 30.06.2025). **16.** Paris M.-L. Europeanization and Constitutionalization: The Challenging Impact of a Double Transformative Process on French Law. *Yearbook of European Law*. 2010. P. 21–64. URL: <https://researchrepository.ucd.ie/rest/bitstreams/16096/retrieve> (date of access: 31.08.2025). **17.** Vorpsi A. The Europeanization of Albanian Constitutional Law. Limitations of National Sovereignty through European Integration / ed. by R. Arnold. *Ius Gentium: Comparative Perspectives on Law and Justice*. Vol. 51. Dordrecht: Springer, 2016. P. 165–181. DOI: https://doi.org/10.1007/978-94-017-7471-0_10. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-94-017-7471-0_10 (date of access: 30.06.2025). **18.** Kustra A. The Polish Constitutional Tribunal and the Judicial Europeanization of the Constitution. *Polish Yearbook of International Law*. 2015. Vol. 35. P. 193–216. URL: <https://ssrn.com/abstract=2811955> (date of access: 29.06.2025). **19.** Kos K. Theories and Limitations of EU-Friendly Interpretation of the Polish Constitution. *Polish Review of International and European Law*. 2023. Vol. 12. Issue 1. P. 47–58. URL: <https://czasopisma.uksw.edu.pl/index>.

- php/priel/article/download/12539/11534/26082 (date of access: 30.06.2025). **20.** Vatovec K., Letnar Čerňič J. The Slovenian Constitutional Court and EU Law: Some Aspects and Future Challenges. *European Studies – the Review of European Law, Economics and Politics*. 2023. Vol. 10. Issue 2. Wolters Kluwer. P. 50–77. DOI: <https://sciendo.com/article/10.2478/eustu-2023-0012> (date of access: 30.06.2025). **21.** Vrabie G. The Europeanization of Romanian Constitutional Law Following the Accession to the European Union. *Buletin Științific – Scientific Bulletin*. 2011. Vol. 20. P. 11–17. URL: <https://ideas.repec.org/a/lum/rev5rl/v20y2011ip11-17.html> (date of access: 30.06.2025). **22.** Falalieieva L. H. Tsyt. pratsia. S. 7. **23.** Pro vnesennyya zmin do Konstytutsiyi Ukrainy (shchodo stratehichnoho kursu derzhavy na nabuttya povnopravnoho chlenstva Ukrainy v Yevropeyskomu Soyuzi ta v Orhanizatsiyi Pivnichnoatlantychnoho dohovoru): Zakon Ukrainy vid 07 lyutoho 2019 r. № 2680-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19> (date of access: 28.06.2025) (in Ukr.). **24.** Falalieieva L. H. Tsyt. pratsia. S. 8 (in Ukr.). **25.** Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. Official Journal of the European Union. L 161. 29.05.2014. URL: https://publications.europa.eu/resource/cellar/508a06a1-eb83-11ee-8e14-01aa75ed71a1.0006.02/D0C_1 (date of access: 28.06.2025). **26.** Falalieieva L. H. Tsyt. pratsia. S. 9 (in Ukr.). **27.** Dyv.: Falalieieva L. H. Kopenhahenski kryteriyi nabuttya chlenstva v Yevropeyskomu Soyuzi. Entsyklopediya mizhnarodnoho prava: u 3 t. / redkol.: Yu. S. Shemshuchenko, V. N. Denysov (spivholovy) ta in.; Instytut derzhavy i prava imeni V. M. Koretskoho NAN Ukrainy. Kyiv: Akadempriodyka, 2017. T. 2: E–L. S. 778–790 (in Ukr.). **28.** Falalieieva L. H. Tsyt. pratsia. S. 9 (in Ukr.). **29.** Tam samo (in Ukr.). **30.** Ustav Republike Hrvatske – pročišćeni tekst. Redakcijski pročišćen tekst Ustava Republike Hrvatske, Ustavni sud Republike Hrvatske, 15. siječnja 2014. URL: <https://www.usud.hr/hr/ustav-RH> (date of access: 26.06.2025). **31.** Ibid. **32.** Tichy L., Dumbrovsky T. EU Integration and the Czech Constitution: Assertive Judiciary and Baffled Administration. In Stefan Griller, Monica Claes, and Lina Papadopoulou (eds) Member States' Constitutions and EU Integration, Hart: Oxford 2019. P. 10. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2615617. (date of access: 26.06.2025). **33.** Ústavní zákon, kterým se mění ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-395>. (date of access: 26.06.2025). **34.** Ibid. **35.** Ibid. **36.** Tichy L., Dumbrovsky T. EU Integration and the Czech Constitution: Assertive Judiciary and Baffled Administration. In Stefan Griller, Monica Claes, and Lina Papadopoulou (eds) Member States' Constitutions and EU Integration, Hart: Oxford 2019. P. 11. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2615617. (дата звернення: 26.06.2025). **37.** Ústavní zákon, kterým se mění ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-395>. (date of access: 26.06.2025). **38.** The Constitution of the Republic of Poland of 2nd April, 1997. As published in Dziennik Ustaw No. 78, item 483. URL: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/kon1.htm> (date of access: 26.06.2025). **39.** Kustra A. The Polish Constitutional Tribunal and the Judicial Europeanization of the Constitution. *Polish Yearbook of International Law*. 2015. Vol. 35. P. 194, 214. URL: <https://ssrn.com/abstract=2811955> (дата звернення: 29.06.2025). **40.** National legislation. Slovenia. European e-Justice Portal. Last update: 20 July 2020. URL: <https://e-justice.europa.eu/topics/legislation-and-case-law/national-legislation/si/en> (date of access: 01.07.2025). **41.** The Constitution of the Republic of Slovenia. Human Rights Ombudsman of the Republic of Slovenia. URL: <https://www.varuh-rs.si/en/about-us/legal-framework/the->

constitution-of-the-republic-of-slovenia/ (date of access: 26.06.2025). 42. Vatovec K., Letnar Čerňič J. The Slovenian Constitutional Court and EU Law: Some Aspects and Future Challenges. *European Studies – the Review of European Law, Economics and Politics*. 2023. Vol. 10. Issue 2. Wolters Kluwer. P. 53. DOI: <https://sciendo.com/article/10.2478/eustu-2023-0012> (дата звернення: 30.06.2025). 43. Op. cit. 44. Ibid. P. 50. 45. Dumbrava H. The effects of Constitutional Court Judgments in the context of EU integration: the case of Romania as an EU Member State. *ERA Forum*. 2024. Vol. 25. P. 70. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12027-024-00794-9>. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s12027-024-00794-9> (date of access: 26.06.2025). 46. Constitution of Romania. President of Romania. URL: <https://www.presidency.ro/en/the-constitution-of-romania> (date of access: 26.06.2025). 47. Decizia nr. 127 din 6 martie 2019 referitoare la obiecția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 5 alin. (7), art. 29 alin. (2) și art. 41 alin. (3) din Legea bugetului de stat pe anul 2019, precum și ale legii în ansamblul său. Portal Legislativ. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/211744> (date of access: 26.06.2025). 48. Vrabie M. The relationship between EU law and Romanian Constitution. Recent developments in the case-law of the Romanian Constitutional Court. NISPAcee e-Proceedings. 2022. P. 5. URL: https://www.nispa.org/files/conferences/2022/e-proceedings/system_files/papers/202206291626350.Final%20Paper_Mihaela%20Vrabie_30.05.2022.pdf (date of access: 26.06.2025). 49. Albania. Enlargement and Eastern Neighbourhood. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/albania_en (date of access: 26.06.2025). 50. Stabilisation and Association Agreement between the European Communities and their Member States, of the one part, and the Republic of Albania, of the other part – Protocols – Declarations. *Official Journal of the European Union*. L 107. 28.04.2009. P. 166–502. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A22009A0428%2802%29> (date of access: 26.06.2025). 51. Strilets B. V. Uhoda pro asotsiatsiyu mizh Ukrainoyu ta YeS i uhody pro stabilizatsiyu ta asotsiatsiyu mizh YeS ta tretimiy krayinamy. Tradytiyi ta innovatsiyi rozvytku pryvatnoho prava v Ukraini: osvitchniy vymir: Materialy IKh vseukrayinskoyi nauk.-prakt. konf. (m. Poltava, 5 chervnya 2020 r.). Poltava: PUET, 2020. S. 19–20. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/10455/1/%D0%91.%20%D0%92.%20%D0%A1%D1%82%D1%80%D1%96%D0%BB%D0%B5%D1%86%D1%8C.pdf> (data zvernennya: 26.06.2025) (in Ukr.). 52. Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë. Ligji nr. 8417, datë 22.11.1998. URL: <https://president.al/wp-content/uploads/2023/09/kushtetuta.pdf> (date of access: 26.06.2025). 53. Ibid. 54. Vorpsi A. The Europeanization of Albanian Constitutional Law. Limitations of National Sovereignty through European Integration / ed. by R. Arnold. *Ius Gentium: Comparative Perspectives on Law and Justice*. Vol. 51. Dordrecht: Springer, 2016. P. 165–181. DOI: https://doi.org/10.1007/978-94-017-7471-0_10. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-94-017-7471-0_10 (дата звернення: 30.06.2025). 55. See: Hamul'ák O., Stehlík V. European Union constitutional law: revealing the complex constitutional system of the European Union. Olomouc: Palacký University Olomouc, 2013. P. 70–94.

Falalieieva Liudmyla, Beschastnyy Victor. The Europeanization of constitutions: experience of European Union Member States in the context of Ukraine's candidate status

Introduction. This study analyses the Europeanisation of the supreme laws of European Union Member States in the context of Ukraine's acquisition of candidate country status for accession to the European Union (hereinafter referred to as the EU). It highlights contemporary approaches, theoretical differences and existing practices

in the field of the Europeanisation of constitutions, reflecting the specific features of European integration. Particular attention is paid to the potential impact of the process of European integration on the Constitution of Ukraine.

The aim of the article. It should be noted that, in scientific literature, there has been no comprehensive analysis of the Europeanisation of the constitutions of EU Member States, nor of the need to take this into account in view of Ukraine's candidate status. This determines the purpose of the study and its theoretical and methodological basis, emphasising the relevance and importance of systematically analysing the selected issues for practical purposes.

Results. The research highlights systemic priorities, core elements, defining parameters, legal factors, existing gaps and conflicts, unresolved issues, the current state of affairs, the latest approaches and established / different practices in the context of the issues outlined (such as the recognition and consolidation at the constitutional level of the primacy of EU law over domestic law of Member States), which reflect the specifics of European integration, giving rise to qualitatively new interrelations with domestic law.

Conclusions. In light of Ukraine's candidate status, analysis of the above experience leads to the conclusion that there is no unified model for the Europeanisation of national constitutions. The choice between incorporating *acquis* norms into the text of the Constitution (as in Croatia), introducing special control mechanisms and transferring some powers (as in the Czech Republic and Romania), or constitutionally enshrining them without directly mentioning the EU, subject to strict procedural legitimisation of the transfer of certain sovereign powers (as in Slovenia and Poland) depends on the political context, constitutional tradition, conceptual approaches and level of institutional stability of a state.

The Court of Justice of the EU is consistently strengthening its legal position on the principles of autonomy and primacy of EU law, and its role in shaping and establishing European constitutional tradition through the mechanism of preliminary rulings is growing. In light of the unique legal nature of the association and the potential for membership, it is crucial for Ukraine to not only enshrine the relationship between national and EU law in its constitution, but also to formally transfer some of its sovereign powers to a supranational level. While not denying Ukraine's constitutional identity, European integration presents new challenges, the implementation of which will determine the dynamics of such an integration as one of the priorities of its foreign policy.

Keywords: Constitution of Ukraine, European Union, EU law, EU founding treaties, European integration, Europeanization of constitutions, candidate country.

Дата першого надходження рукопису до видання: 19.01.2026

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 03.03.2026

Дата публікації: 24.03.2026